

УДК 339.727.22

А. І. Гулей,

к. е. н.,

в.о. доцента кафедри фінансових операцій "Банковні інститут висока школа а.с." м. Київ

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

A. Guley,

candidate of economic sciences,

acting associate professors of the Department of financial operations of "Banking Institute University"

DEVELOPMENT OF INVESTMENT PROCESSES IN AGRI-FOOD SECTOR IN UKRAINE

У статті представлено сучасне становище інвестиційного клімату аграрних підприємств, зокрема проаналізовано загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське господарство та розроблено заходи щодо покращання інвестування в агропромисловий комплекс.

Modern position of investment climate of agrarian is presented in the article. In particular the general volume of direct foreign investments is analysed in agriculture and measures are developed on the improvement of investing in an agroindustrial complex.

Ключові слова: інвестиції, аграрний комплекс, прями іноземні інвестиції, капітальні вкладення.

Key words: investments, agrarian complex, direct foreign investments, capital investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Функціонування агропромислового комплексу нашої держави задекларовано як один із пріоритетних напрямів економіки України та одна із необхідних умов її національної безпеки. Тому що саме від розвитку й діяльності агропромислового комплексу безпосередньо залежать обсяги продовольчого ринку, зайнятість сільського населення, відродження села, наявність споживчих товарів у громадян.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На міжнародній арені питання іноземного інвестування постійно привертає увагу багатьох науковців, практиків, політиків, зокрема таких як П.В. Беаміш, К.М. Берестовий, І.В. Бондарчук, П.І. Гайдуцький, А.С. Інкпен, Р. Кар-

бау, С.М. Кір'ян, М.І. Кісіль, П.Т. Саблук, І.Л. Сазонець, А. Скотт, А. Товстоп'ят, В.С. Уланчук, А.В. Чупіс, М.Г. Чумаченко, Х. Штанге та інших. Разом із тим особливого значення набуває проблема залучення іноземного капіталу до агропродовольчої сфери.

МЕТА СТАТТІ

Метою даного дослідження є оцінка рівня залучення іноземного капіталу до агропродовольчої сфери.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Особливості сільськогосподарського виробництва, зокрема, його висока капіталомісткість та відносно низька капіталовіддача, обумовлюють невисокий рівень інвестиційної привабливості даної галузі. Однак, в окре-

Таблиця 1. Основні показники інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектора економіки України

Показники	Роки					2011 р. до 2001 р., +/-
	2001	2005	2007	2009	2011	
Інвестиції в основний капітал харчових підприємств, млн грн.	1552	2054	4905	9338	9295	7743
Індекс інвестицій в основний капітал харчових підприємств, % до попереднього року	157,9	104,8	126,8	118,2	49,9	-108
Частка інвестицій в основний капітал харчових підприємств у загальному обсязі інвестицій в економіку, %	4,8	4,0	5,3	5,0	6,1	1,3
Частка аграрного сектора у ВВП України, %	13,7	10,5	9,0	6,9	7,9	-5,8

мих регіонах України, у сільське господарство інвестується суттєва частка валових інвестицій в їх основний капітал (табл. 1).

Узагальнення статистичної інформації дало змогу встановити залежність ефективності діяльності аграрних, зокрема сільськогосподарських підприємств від обсягу інвестицій у їх основний капітал. З цією метою було здійснено групування адміністративних областей України за обсягом інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств, охарактеризовано їх за середніми значеннями результативної і факторних ознак (табл. 2).

Отримані дані свідчать про суттєву різницю результативних ознак між крайніми групами, що є наслідком вкладення більших обсягів інвестицій.

Зокрема, в адміністративних областях з найвищим рівнем факторної ознаки (Черкаська і Київська області), рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств на 16,3 відсоткові пункти вищий, ніж у підприємствах областей 1 групи.

Як свідчить аналіз статистичної інформації, на диверсифікацію діяльності харчових підприємств у середньому спрямовується близько 25 % загального обсягу інвестицій у їх ос-

новний капітал. Решта фінансових активів використовуються для підтримки діючих потужностей, їх технічне переоснащення і реконструкцію.

Традиційно джерела інвестування диверсифікації діяльності харчових підприємств можуть бути внутрішніми (власні кошти суб'єктів господарювання, державні інвестиції, позики) і зовнішніми (іноземні інвестиції). Першочерговим джерелом фінансових ресурсів є власні кошти підприємств, що формуються за рахунок чистого прибутку та амортизаційних відрахувань. Перевагами самофінансування інвестиційних процесів харчових підприємств є простота і швидкість доступу. Водночас, власні джерела фінансування є досить обмеженими, що обумовлено низьким рівнем рентабельності сільськогосподарської діяльності та нераціональною амортизаційною політикою. Однак, слід відмітити прояв позитивних тенденцій, зокрема, збільшення кількості прибуткових підприємств та обсягів чистого прибутку від їх діяльності (рис. 1).

За період 2007—2011 рр. частка прибуткових підприємств збільшилася на 4,4%. Відповідно, чистий прибуток від їх діяльності, що є потенційним джерелом інвестування процесів ди-

Таблиця 2. Залежність ефективності діяльності аграрних підприємств від рівня інвестицій в основний капітал за 2011 р.

Показник	Обсяги інвестицій у сільське господарство				4 група до 1, +/-	В середньому по Україні
	1 група (57,45-299,97)	2 група (399,98-542,49)	3 група (542,50-785,02)	4 група (785,03-1027,52)		
Кількість областей	9	12	2	2	-	25
Виробництво валової продукції у аграрних підприємствах, млн грн.	799,77	2158,60	3043,10	4526,90	3727,13	1929,64
Виробництво валової продукції аграрними підприємствами в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	253,44	226,92	230,08	462,12	16,34	231,21
Рівень рентабельності, %	3,11	14,22	16,50	19,45	208,68	13,8

Рис. 1. Фінансові результати діяльності підприємств агропродовольчого сектору України

Рис. 2. Іноземні інвестиції в агропродовольчий сектор України

версифікації, зріс на 4 млрд грн. або 115 %. Амортизаційні фонди харчових підприємств практично не виконують свої функції як джерела інвестиційних ресурсів, що обумовлено, в основному, нецільовим використанням амортизаційних відрахувань та недосконалістю механізму їх здійснення, зокрема невідповідністю темпів індексації основних фондів та їх реальної вартості.

Власні джерела інвестування, як показує практика господарювання, є достатніми для здійснення лише горизонтальної диверсифікації діяльності підприємств. Реалізація більш капіталомістких інвестиційних проектів потребує залучення додаткових фінансових ресурсів.

Трансформаційний характер економіки України, що призвів до скорочення обсягів внутрішнього інвестування та обмеження власних фінансових ресурсів, обумовлює необхідність залучення капіталу міжнародних організацій та транснаціональних компаній.

Серед іноземних фірм-інвесторів АПК, які успішно займаються підприємництвом в Україні, це "Монсанто", "Каргілл", "Кейс" (США), "Даймлер-Бенц", Головний кооператив "Райффайзен", "Янке" (ФРН), "Ілта Холдінг С.А." (Швейцарія) та багато інших. Слід відзначити, що загальний обсяг іноземних інвестицій в АПК України все ще недостатній (рис. 2).

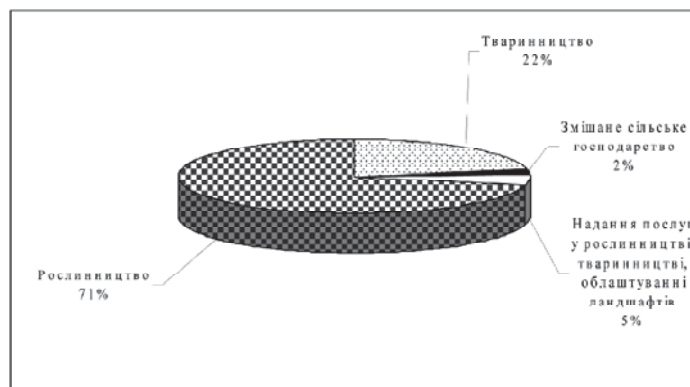

Рис. 3. Галузева структура прямих іноземних інвестицій у сільське господарство та мисливство України, 2011 р.

Так, протягом 2011 р. в основні фонди підприємств сільського господарства та мисливства було інвестовано 867,8 млн дол. США, що майже у 10 разів більше, ніж у 2001 р. У структурі інвестицій переважають капіталовкладення у рослинництво. Так, у 2011 р. у підприємства даної галузі було інвестовано 610,2 млн дол. США, що становить 71% від загального обсягу прямих інвестицій у сільське господарство (рис. 3). Другою за капіталоемністю була галузь тваринництва, іноземні інвестиції в розвиток якої у 2011 р. становили 192,3 млн дол США.

Найбільші обсяги іноземних інвестицій у 2011 р. здійснювалися у сільське господарство Київської (241,1 млн дол США), Львівської (120,1 млн дол США), Івано-Франківської (66,3 млн дол США), Дніпропетровської (63,7 млн дол США) областей. Близько 40 млн дол США було інвестовано у сільськогосподарські підприємства Рівненської та Харківської областей.

Найменш привабливими для іноземних інвесторів виявилися Волинська, Закарпатська, Чернівецька та Луганська області (близько 2 млн дол США).

У цілому, інвестиційна привабливість аграрного сектора України для іноземних контрагентів зростає, що обумовлено, в першу чергу, значним потенціалом розвитку даної галузі в умовах наростання глобальної продовольчої кризи. Однак, стримуючими чинниками для розвитку іноземного інвестування залишаються нестабільність законодавства, особливо щодо захисту прав приватної власності, високий рівень тінізації та корумпованості економіки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, навіть за умов економічної та фінансової кризи, що охопила й Україну, сільське господарство країни приваблює іноземних інвесторів завдяки власній низькій насиченості та високому потенціалу розвитку. Тому можемо стверджувати, що агропродовольчий сектор досі цікавить іноземних інвесторів, частково це зумовлено тим, що розвинені ринки перенасичені, а довгострокові інвестиційні вкладення шукають місце на ринках, що розвиваються. На нашу думку, ринок сільськогосподарської продукції досить молодий, а потенціал подальшого розвитку має високий, насамперед у сегментах довгострокового іноземного капіталовкладення, що сприяє залученню іноземних інвесторів. А світова фінансова криза сприятиме перерозподілу частки на

українському ринку сільського господарства на користь підприємств, спроможних протистояти труднощам, що постійно виникають.

Література:

1. Борейко І. П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки / І. П. Борейко // Економіка АПК. — 2009. — № 12. — С. 75—79.
2. Гальчинський А. Нинішня фінансова криза — початок кінця. Далі — новий початок? / А. Гальчинський // Дзеркало тижня. — 2008. — № 39. — С. 7.
3. Дідух С. М. Теоретико-методологічні основи інвестиційного потенціалу підприємства / С. М. Дідух // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. — Випуск 237: в 6 т. — Т. V. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. — С. 1244—1252.
4. Карімов Г. І. Стимулювання інвестиційної діяльності в системі управління регіону / Г. І. Карімов // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 6. — С. 17—20.
5. Терещенко М. А. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні / М. А. Терещенко // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 11. — С. 5—6.
6. Федорак В. І. Основні засади інвестиційної діяльності аграрних підприємств / В. І. Федорак // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 12. — С. 12—15.

References:

1. Borejko, I. P. (2009), "Evaluation of the investment activity of the enterprises of the agricultural sector", *The economy of agro-industrial complex*, vol. 12, pp. 75—79.
2. Didukh, S. M. (2008), "The theoretical basis of the investment potential of the company", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 237, pp. 1244—1252.
3. Fedorak, V. I. (2009), "Fundamentals of investment activity of agricultural enterprises", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 12., pp. 12—15.
4. Hal'chyn'skyj, A. (2008), "The current financial crisis — the beginning of the end. Next — a new beginning?", *Dzerkalo tyzhnia*, vol. 39, pp. 7.
5. Karimov, H. I. (2009), Stimulating investment in the management of the region, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 6, pp. 17—20.
6. Tereschenko, M. A. (2009), "State regulation of investment and innovation activity in Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 5—6. *Стаття надійшла до редакції 20.08.2013 р.*